

Nova gozdna cesta na Jalovici v Sloveniji, ki jo gradijo mladinske delovne brigade.

Eisenhower o vojni sili Zed. držav in o možnostih vojne

Predsednik Truman zagotovil Grčiji in Turčiji nadaljnjo varstvo. — Bivši šef generalnega štaba pričakuje le nadaljevanje "mrzle vojne"

Prešli pondeljek je poročal predsednik Truman skupni kongresni zbornici o položaju v Sredozemlju, posebno v Grčiji in Turčiji, in razlagal, da je pomoč te dežele njima še potrebna. Prej njima dovoljeni denar je posel in treba bo novih dajatev, a so Zed. države za zajezitev komunizma kakor so bile v času dovolitve prvih 400 do 500 milijonov v ta namen v Grčiji in v Turčiji.

Grčka armada naša filialka

Se predno je istega dne predsednik Truman imel svoj govor, je državni department sporočil, da so poveljstvo nad grško rojalistično armado prevzeli ameriški častniki z maj. gen. Jamesom A. Van Fleetom na čelu.

Tako postaja Grčija bolj in bolj podložica Zed. držav. V diplomaciji je izgubila vso samostojnost, izgubila jo v svoji notranji politiki in izgubila je kontrolo nad armado.

Nihče zadovoljen

V začetku so oteti grški monarchisti mislili, da jim bo Amerika dajala le denar in material, a v grško notranjo in vnašno politiko pa se ne bo umešaval. Tako se je nekaj časa tudi delo. Ko pa so se ameriški poveljniki na Grškem — vojaški in ekonomski — tega stanja naveličali, so začeli oni ukazovati kdo naj bo minister in kdo ne in kako naj se suka rojalistična armada v vojni proti gerilcem. In kdo in kako naj pravljiva ali gradi nove ceste, kako preuređiti pristanšči itd. Teka kraljevi ministri prej niso bili vajeni. Pred ameriško intervencijo so oni prepehivali, sedaj pa jim tuja sila ukazuje, kaj naj počne, kdaj in kako.

Vzrok je, ker hoče ameriška vlada z gerilci pomesti in se prisloniti k mejam Jugoslavije, Bolgarije in Albanije. Da-li ima kdo v naši vlad tajen namen potem udariti v te dežele z našo oboroženo silo, ni znano. Saj uradno ne. Ve pa se, da jih je veliko, ki pravijo, seveda, le udarimo, enkrat bo treba stopiti čez, torej čemu ne sedaj, ali saj čimprej?

Kritike glede Turčije

Chicago Tribune z dne 16. feb. ima k tej politiki poročilo iz Ankar, kateri pravi, da je moderna vojna mašinerija, ki ji pošljamo Turčiji toliko kakor vržena proč. Turki nimajo ne izvezbanih mehanikov, ne smisla za naše vrste bojne stroje, zato bodo tanki ostali kje v blatu, letala pa v kakih pustinjah.

Turčija nima ne modernih cest, ne modernega železniškega omrežja in neno vojaštvo je staromodno, brez ambicij za kaj novega.

A vlic temu, ameriška pomoč Turčiji bo nadaljevana, kajti kdo ve, morda pa bodo naše čete prilepi tja ter rabile to moderno bojno opremo. Na podlagi Trumane protisovjetske doktrine se kaj takega prav lahko dogodi.

VNANJA POLITIKA SEDANJE VLADE NAJREAKCIONARNEJŠA V ZGODOVINI

Zed. države so podpirale že mnogo reakcionarnih režimov in v latinski Ameriki so zadušile že marsikatero revolucijo.

Toda še nobena zvezna administracija ni vodila tako nazadnjške vnanje politike kot jo vodi po vsem svetu Trumanova administracija.

Henry Wallace ji na svojih shodih upravičeno očita, da podpira kralje, koruptne vlade in najčrnejšo reakcijo vseporosod.

Grška vlada je ena najbolj gnilih na svetu. O kaki demokraciji pod njo ni govora. Padla bi že davno, oziroma bi niti nastati ne mogla, če bi Churchill ne poslal na Grško angleške armade, da pomoli rojalistom in pripeljal iz Anglije ubežnega grškega kralja nazaj. Potem ko Anglija tega bremena vsled svojih šibkih financ ni več zmogla, smo ga prevzeli mi in potrošili v Grčiji že okrog pol milijarde denarja naših davkoplačevalcev, da vzdržujemo grško dinastijo ter neno koruptno klico.

Našemu državnemu departmantu je dobro znano, da to, kar vzdržujemo v Grčiji, ni demokratično. Ampak če odvzame pomoč rojalistom, bi postala Grčija levičarska—torej bi prišla v sovjetsko sfero—to pa se mora zaradi ameriških interesov v Sredozemlju preprečiti za vsako ceno.

Enako politiko vodi naša vlada na Kitajskem. Sto in sto milijonov je že potrošila v podpiranju diktatorja Čiang Kaišeka, o katerem niti še tako reakcionaren ameriški časnikar ne bi hotel trdit, da je "demokrat".

Ampak je proti "komunistom" in to zadostuje, da je uradni Washington na njegovi strani. Oblastnike v našem glavnem mestu togoti le, ker Čiang Kaišek vzliz ogromni ameriški podpori ne more poraziti kitajske komunistične armade. Zalagamo ga z orožjem, posiljamo mu živila, zalagamo ga s stroji, "posojujemo" mu dolarje a svojih oblijub, da bo pomej s komunisti, ne more pa ne more izpolniti. V tem oziru mu gre še celo veliko slabše kot pa grškim rojalistom.

V arabah deželah je naša vlada na uslugo despotom in njihovim feodalcem, ki vladajo tiransko in ljudstvo pa izkorisčajo do skrajnosti in ga drže v nevednosti in v bedi. Flirtanje ameriške vlade s potenčati v Sredozemlju je zaradi olinjih bogastev, ki prehajajo ali pa so že prišla v last ameriških petrolejskih kraljev.

Zaradi te politike se je naša vlada odločila dobiti Italijo v svoje področje, in pa Francijo. Vladi obeh teh dežel sta se navezali na ameriško in obe sta za svoj obstoj odvisne od ameriške politične in ekonomski pomoči.

Drew Pearson je nedavno v radiu razkril, da se je de Gasperijeva vlada obrnila na ameriško vlado z nujnim apelom za naboje in puške, ker se boji civilne vojne. To se pravi, da se boji svojega lastnega ljudstva. Volitve v italijanski parlament so blizu. Če zmaga socialistična-komunistična koalicija, ali se bo "demokratična" de Gasperijeva vlada umaknila?

Po vseh znanimanjih sodeč misli ostati kjer je in večino pa ustrahovati z orožjem. In zanaša se, na podlagi Trumanove "doktrine", na ameriško pomoč, kojo je dobila grška vlada.

Da — med sedanjem politiko ameriške vlade in med politiko, ki jo je vodil pokojni Roosevelt, je razlika kot not pa dan.

Čikaški dnevnički nazadujejo

Od kar je nastala stavka stavcev pri čikaških angleških dnevnikih, so vsi zelo nazadovali v cirkulaciji. Chicago Tribune ima

skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade na dan kot prej. En dnevnik, namreč Marshall Fieldov "Chicago Sun" pa je prenehal,

oziroma se zarzuži z dnevnikom "Chicago Time".

Skoraj sto tisoč izvodov manj naklade

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponudnika popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864.

Kaj je z obljubo, da bo Anglija postala socialistična "v našem času"?

Ko je delavska stranka izstopila iz Churchillove koalicije in pričela volilni boj, so njeni govorniki zagotavljali masi, da će dobe v parlamentu večino, da Anglija postala socialistična v sedanji dobi ("in our time") ne šele kdaj dolgo pozneje.

Zagotavljali so volilcem, ki so bili torijev in koalicjske vlade do gira siti, da bo delavska vlada zagrabila trdnjave kapitalizma v Angliji — banke, premogovniško industrijo, železnice, jeklarne, elektrarne in druge velike industrije.

In res — delavska stranka je dobila presenetljivo veliko večino in s tem mandat, da izvede "socialism in our time."

Prevzela je najprvo premogovnike. Premogovniške industrije v Angliji je bila že dolgo bolna, dasi je ena glavnih v deželi. Premogarji so bili slabno plačani in delati so moralni vsed slabje, starinske opreme napornejše kot n. pr. ameriški premogarji in ob enem manj producirali kakor naši. Lastniki se niso trudili za drugega kot za čimvišje profite. Ker so rudarji bolj in bolj zahtevali podprtjanje premogovnikov in je to zahtevalo vzelu delavske stranke za eno glavnih točk v svojem programu, so lastniki rovre še bolj zanemarili, češ, država jih bo morala v tem ali pa še slabšem stanju prevzeti prej ali slej in jih nam plačala. Tako se je tudi zgodilo. Dobili so zanje jamčene vladne bonde in jamčene obresti. Premogarji sedaj delajo "za državo", torej "zase", toda kar napravijo dobička, ne gre njim, ne državi temveč prejšnjim lastnikom za obresti in za odplačevanje bondov.

Pred meseci je delavska vlada vzelu vseh 58 angleških železnic. Njihne proge obsegajo 52 tisoč milij. Železniške družbe so posedovali tudi hotele, avtobusne linije, tovorne avte in veliko ladij. Vse to je sedaj socializirano. Ampak le teoretično. Država je izdala v plačilo prejšnjim privatnim lastnikom za štiri milijarde bondov s tremi odstotki jamčenih obresti, kar znese v ameriški valuti \$120,000,000 na leto samo za obresti.

Torej bo šel dobiček "socializiranega" angleškega prometnega sistema istim ljudem kot prej.

Ker je vlada dobila železniški sistem v skrajno zanemarjenem stanju, bo morala izdati stotine milijonov za nabavo novih lokomotiv in vagonov, treba je novih tračnic, modernizirati poštne itd.

Na dobičku so torej prejšnji lastniki v obeh slučajih in jim mora biti taka socializacija zelo všeč. Kajti za njihovo prejšnjo lastnino se mora sedaj brigati država. Ako bo delala izgubo — to prejšnje lastnike nič ne briga. Država jim jamči obresti in bonde s svojo davčno močjo.

Ko je vlada prevzela angleško centralno banko (Bank of England), je prejšnjim lastnikom obljubila 11 odstotkov profita vsako leto — toliko kot so ga povprečno imeli skozi prejšnjih deset let. In vlada je imenovala za "guvernerja" banke isto osebo ki je imela to službo pod privatnimi lastniki. In tudi isti upravniki so ostali v službi. Med njimi ne bi našel socialista niti z lučjo ob belem dnevu.

Bančni sistem je torej prav tako malo socializiram kot je ameriški Federal Reserve Bank sistem.

Dasi angleški bogataši svoje zanemarjene obrate radi oddajo vlađi, v veri, da jim bodo dohodki zagotovljeni, vendar se navidezno ježe nad "socializmom" delavske vlade in se dušajo, da bodo v prihodnjih volitvah toriji nedvomno zmagali.

Delavska vlada bi imela lani podprtjaniti tudi jeklarsko industrijo. Toda proti temu je nastala tolilkna opozicija, da je (vlađa) svoj namen opustila, oziroma svojo namero "odložila". Delavstvu je rekla, da bi v teh težkih časih, ko je Anglija v gospodarski in finančni krizi, podprtjanje jeklarske industrije ne bilo koristno.

Jeklarska industrija v Angliji je v dobrem stanju in dela velike profite. Zato njeni lastniki zahtevali, da ostane v njihovi posesti. Če pa bi bila zanemarjena kot je bila premogovniška industrija in železnice, bi se "socializacija" tudi jeklarskim magnatom dopadla, ker bi jim potem dohodki jamčila država.

Washingtonski tednik "Labor" pravi, da lahko z angleško delavsko vlado simpatizirajo tudi taki, ki niso socialisti. V svojih "socializiranjih" je vedno v nevarnosti, da bi se prejšnjim lastnikom preveč obligirala. Kajti ona računa, da bo prejšnjim lastnikom plačevala obresti in bonde iz dobičkov. Toda kaj pa, če jih ne bo? Tedaj bi se novemu bremenu davkovačevalci upri in toriji pa bi kazali na polom "socializma" ter zahtevali, da se "socializirane" obrate proda privatnikom. Dobili bi jih nazaj boljše opremljene kot so bili prej — za slepo ceno!

Omenjeni tednik ugotavlja, da preti taka nevarnost vsaki deželi, ki si prizadeva priti v socializem "na demokratičen način" (in "the democratic way").

Prav gotovo je, da je Anglija po par letih delavske vlade še prav tako malo socialistična kot je bila pod toriji. Anglija je natančno in v praksi še vedno enako kapitalistična kakor je bila pred delavsko zmago.

Drugič, ako prejšnjim lastnikom imovino plačaš, kaj pa naj s tistim denarjem bodo drugega kot kapitalisti?

Seveda, ako bi vlada industrijo, rudnike in železnice "zaplnila", bi to ne bilo "demokratično".

Angleški način uvajanja "socializma" je že stara stvar. Saj ima nekaj takega socializma tudi naša dežela. Ima nekaj ogromnih električnih central, vodne naprave, poštni sistem, velikanske predele zemlje in gozdov, mnogo tovornih parnikov itd.

Saj je tudi cesar Franc Jožef imel nekaj takega "socializma". Mnogo železnic je bilo državnih, tobačna industrija je bila državna monopol, enako sol, vžigalice itd.

Delovanje Slovenskega knjižnega zavoda od osvoboditve do konca leta 1947

To založbo je ustanovil takoj po osvoboditvi Ljubljane v marenu 1945 Izvršni odbor Osvobodilne fronte Slovenije. Začela je delovati v avgustu l. 1945. Založba si je zastavila nalogo, da izdaja knjige, ki bodo po svoji idejni vsebinib ustrezale novemu času, kakor ga je prinesla narodno-osvobodilna borba in obenem nadaljevala najboljše vzorce že pred vojno znatno razvite slovenske knjižne kulture.

Predvsem pa je Slovenski knjižni zavod imel že izpočetka pred očmi dejstvo, da se je težišča kulturnih prizadevanj med Slovencami preneslo iz ožlega kroga inteligence in v slovenski knjižni kulturi delno zgorj snobistične meščanske plasti v delovnem ljudstvu, posebej še v proletariatu, ki mu je treba nuditi v obliki cenjenih knjig izbrano čitivo iz leposlovja in iz vseh panog človeškega znanja. Ta program, ki pomeni prelom s preteklostjo, ceprav resuje nekatere njenе najboljše, najbolj žive tradicije, izvaja Slovenski knjižni zavod od leta do leta bolj smotorno in načrtito.

V primeri z delovanjem drugih slovenskih založb ima Slovenski knjižni zavod predvsem nalogo, izdajati moderno literaturo in sicer domače avtorje prav kakor prevode, kolikor le-ti razširjajo kulturno obzorje novega slovenskega bralcu ali s svojo umetniško pomembnostjo popolnjujejo domačo slovstveno tvorbo. Pri tem pa prav posebno upošteva potrebu zbljivanja in bratstva narodov Jugoslavije in željo po smotrenem spoznavanju ostalih slovenskih kultur, zlasti še potrebo načrtnega spoznavanja narodov Sovjetske zveze. Pri sestavljanju svojega vsakoletnega programa izbira založba med najboljšim in najznačilnejšim, kar premore Zapad. Njena posebna pozornost pa je posvečena poljudno-znanstveni in publicistični literaturi, ki naj slovenskemu delovnemu človeku razširja in poglablja znanje in poglede v življenje.

Založba je organizirana po modernih načelih, ima poleg ravnateljstva s tajništvom svoj uradniško - programske odsek, tehnično operativni odsek in druge potrebne oddelke, ki jih zahteva načrtna in velikopotezna produkcija in distribucija knjig.

Izvršujoč svoj program, je Slovenski knjižni zavod izdal od svoje ustanovitve do danes več kakor 200 publikacij (knjige in brošure) in sicer l. 1945. 54; in l. 1947. (tri četrletja) 75 publikacij na skupno 28,000 straneh. Te knjige in brošure so izšle v skupni nakladi 2,161 izv., kar je dovolj visoko število, če uvažimo krog slovenskega jezika in upoštevamo dejstvo, da je SKZ le ena izmed aktivnih slovenskih založb. Ta povečana knjižna produkcija, ki presega zlasti po nakladah vse prejšnje možnosti in pogoje knjižne produkcije na Slovenskem, je samo eden izmed prepirčevalnih dokazov o velikem delovnem vzgonu in sil-

ni kulturni aktivnosti malih narodov ob ekonomskih pogojih nove družbe, ki je tudi na Slovenskem organsko zrasla iz velikih naporov in žrtv domovinskog svetovne vojne.

Izmed redkih izdaj Slovenskega knjižnega zavoda je treba posebej omeniti Presernovo knjižnico, ki se je l. 1946 tiskala v nakladi 30,000 izvodov, letos pa v nakladi 36,000 izvodov. To je resnično množična knjižnica, katere knjige (letos izidje štiri), so si našle pot v malone selskem tovarno in v vsako vas na Slovenskem. Za ljubitelja kvalitetnega leposlovja izdaja zavod redno knjižno serijo 6—8 skrbno izbranih knjig, med katерimi je veden nekaj domačih novitet pripovednega značaja, ostale knjige pa so prevodi modernih in klasičnih mojstrov in leposlovja in iz slovanskih in drugih literatur. Tu so izšla ali izidejo v teku leta taka dela, kakor je Romana Rollanda "Miklavž Breugnon", A. Vinogradova roman o Stendhalu "Tri barve časa", izbrane povedi Nikolaja Leskova, Stendhalov "Lucien Louven", Dreiserjeva "Ameriška tragedija", zvezek Puškinovih poezij itd. Izmed domačih avtorjev znamujejo največji uspeh roman Prežihovega Voranca "Jambica", Miška Kranca novele z motivi iz narodno-osvobodilne borbe "Tihozitja in pejsazi" in roman "Fara sy. Ivana", Ferda Godine "Bele tulpike", Ingolicev roman v dveh knjigah "Vinčki vrh" i. dr. Ta serija izhaja v 5,000 izvodih in se odlikuje tudi po skrbni knjižni opremi.

Nadalje izdaja Slovenski knjižni zavod nekaj rednih knjižnic, kakor so Pogledi (zbirka esejev in razprav), Mojstri in vzorniki (zbirka življenjepisov svetovno pomembnih pisateljev, umetnikov, znanstvenikov), Poljudnoznanstvena knjižnica, Dokumenti iz narodno-osvobodilne borbe in Mala knjižnica (zbirka najboljših krajših pripovedno-prozne, opezie in esejev iz domače literature in prevodov iz vseh časov in narodov.) Vsaka tezibirk, ki jih je treba pridružiti, je politično knjižnico in miniaturne izdaje slovenskih pisnikov, se ureuje in izdaja po dobro preudarenem načrtu, pričemer založba uvažuje ne le potrebe slovenskega bralcu in aktualnost snovi, marveč tudi veliko zahtevo po splošnem dviganju kulturne ravni vsega delovnega ljudstva.

Nadalje izdaja Slovenski knjižni zavod nekaj rednih knjižnic, kakor so Pogledi (zbirka esejev in razprav), Mojstri in vzorniki (zbirka življenjepisov svetovno pomembnih pisateljev, umetnikov, znanstvenikov), Poljudnoznanstvena knjižnica, Dokumenti iz narodno-osvobodilne borbe in Mala knjižnica (zbirka najboljših krajših pripovedno-prozne, opezie in esejev iz domače literature in prevodov iz vseh časov in narodov.) Vsaka tezibirk, ki jih je treba pridružiti, je politično knjižnico in miniaturne izdaje slovenskih pisnikov, se ureuje in izdaja po dobro preudarenem načrtu, pričemer založba uvažuje ne le potrebe slovenskega bralcu in aktualnost snovi, marveč tudi veliko zahtevo po splošnem dviganju kulturne ravni vsega delovnega ljudstva.

Slovenski knjižni zavod je izdal tudi celo vrsto pesniških zbirk v opremi, ki izpopolnjujejo učinek vezane besede. Njegove izdaje poezij klasičnih poetov Slovenije Prešerna in Gregorčiča so, prodrije tja, kamor sicer poezija ne prihaja: videti jih je na policih slovenskega delavca in kneta. Samo Prešeren je izšel v nakladi 20,000 izvodov, kar je ni doslej dosegla nobena posamezna izdaja slovenske pesniške knjige. Nadalje je izdal SKZ knjige, ki — kakor zbrani spisi slovenskega slikarja Riharda.

Socializem je socializem le tedaj, ako država izkorisča ljudstva za privatni profit odpravi in vodi vse gospodarstvo splošnosti v korist. Temeljni pogoj socializma je socialna zaščita — briga vsega vladnega aparata za ljudski blagor. Pod socializmom ne more biti brezposebnosti, ker je industrija in njemu obravnavana za potrebe ljudstva, ne za privatni profit kakor pod kapitalizmom.

Ako Attlee in Bevin ter njuni tovariši mislijo, da bodo v Angliji zgradili socializem s svojo sedanjim politiko, se varajo. Vse kar bodo z njo dosegli bo prej ali slej razočaranje med delavstvom in pa povrnitev torijev v vlado.

Socializem je socializem le tedaj, ako država izkorisča ljudstva za privatni profit odpravi in vodi vse gospodarstvo splošnosti v korist. Temeljni pogoj socializma je socialna zaščita — briga vsega vladnega aparata za ljudski blagor. Pod socializmom ne more biti brezposebnosti, ker je industrija in njemu obravnavana za potrebe ljudstva, ne za privatni profit kakor pod kapitalizmom.

Gost: "Naročil sem biftek, vi mi pa prinesete podplat!"

Natakari: "Za tisoč lir vendar ne boste zahtevali 'celega para cevljev'!"

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Ko to pišem je pepelnica nopol za eksploracijo tega olja. Anglija je proti delitvi Palestine in skrivno ter javno naorožje Arabce. Židom, katerim je Palestina obljudljena dežela in kateri res tvegajo življenje, denar in svoj narodni obstoj za doseg tega, nimajo pravice do orožja. Žed. države so prepovedale dovoz orožja in municije Židom v Palestino. Kar ga pa Žid je skrivaj utihatijo v ameriških ladjah, jim pa v večini Angleži zaplenijo.

Angleški imperij, če hoče obdržati svoja posestva v Afriki in Aziji, mora imeti arabsko olje ter simpatije mohamedanskih narodov. Radi tega je nastal razkol tudi v našem državnem oddelku. Mornariški tajnik Forrester in še nekaj drugih je zato, da pustimo palestinsko vprašanje v miru. Kajti če ne, se lahko dogodi, da izgubimo naše oljne koncesije v Saudi Arabiji. Ta petrolejska ležišča so nam po mnenju teh ljudi absolutno potrebna v slučaju vojne z Rusijo. In ker večina teh ljudi računa ju to možnost so za to, da se pusti Žide na cedilu. Imajo pa tudi drug argument. Kdo bo pa bral Žide napram Arabcem? Muški Rusi? Za božjo voljo — Rusi v Sredozemskem morju... ko jih komaj držijo nazaj na Balkan. To povroča našim državnikom v Washingtonu največje skrbi.

Med temi dnevnimi imeni sem opazil ne samo bivšega urednika Daily Workerja, ampak tudi imena nekdaj slovitih radikalcev kot je bil Max Eastman ter John Dos Passos. Bilo je že precej drugih imen bivših pvesodradikalcev.

Max Eastman, kateri je za časa prve svetovne vojne in še nujek let potem izdajal levicarsko revijo "Liberator"

PRIPOVEDNI DEL

VLADIMIR NAZOR:

NOVELE

VODA

(Nadaljevanje.)
(Nadaljevanje.)

11.

Ko je bilo vsega konec, je mati molče stopila v svojo sobo; vselej, kadar jo je kaj zelo užalstilo, je legla. Sestri sta umirili mačka, gladeč ga po hrbitu, in gledali očeta, ki je sedel zraven mize in podpiral čelo z desno dlano. Gledal je naravnost predse, toda bilo je jasno, da so mu misli nekeje daleč.

Na lepem se je zdrznil:

— Vlado! Svetliko poišči.

Ko sem mu jo prinesel in prižgal, je dejal:

— V Stran gremo.

Vsi smo vstali.

Jaz sem stopal prvi, svetil na pot, oče in sestri pa so šli za menoj.

Dvakrat smo obstali, ker je voda, vsa blatna in polna zemlje, še vedno tekla z Glave, pot pa je bila vsa razrita in pregrajena s kamjenjem. Vinograd je ležal pod Glavo, na levi strani Konšiljerjeve dolinice. Zdaj smo bolje slišali in od bližu tudi videli, kako teče voda še vedno kakor reka po klancu niz dol, plavi ravni del dolinice, se razliva čez spodnji porušeni zid proti pristanu in odteka v more. Voda je bila rdečkasta od zemlje, s seboj je nosila izruvana drevesa in trte.

Ko smo prišli v vinograd, je bil še ves bel od toče. Ponekod so se nam noge globoko pogrezale v mrzle, drobne kosce toče. Toda kar smo videli v vinogradu, nas je navdalo s še večjim hladom. Trte so bile skoraj čisto gole, samo tu in tam je še visel okleščen grozdč na poganjku. Vse listje je bilo ko z nečim izrezljano, razmetano po tleh, posmešano s točo. Gole trte s potolčenimi in polomljennimi mladičkami so se nam videle še bolj na belih tleh.

— Vse! Vse je izgubljeno! — je reklo oče.

Obšli smo ves vinograd, tudi v drugega, ki je bil bližu, smo pogledali, toda povsod ista žalostna slika.

Vrnili smo se, ne da bi sprevarili besedo.

12.

Mati je ležala. Sestri sta odšli v svojo sobo.

Oče je sedel zraven mize, napolnil roke na kolena, se zamislil in gledal predse v mokra tla.

Ko da ga je zdaj šele potrla utrujenost, ko da se je zvalilo brema na njegov hrbot.

Navajen sem bil, da sem ga vsak večer, preden sem legal, poljubil na celo. Tokrat pa se mi je zdelo, da bi mu bilo še hujše, če bi se mu v takem razpoloženju približal. Ko da sem slutil, da je v njem nekaj, česar ne smem motiti.

objel kolena.

— Oče! Oče moj! Zajokal sem z glavo na njegovih kolencih. Jokal sem nekaj časa. Pomiril sem se, ko sem začutil, da njegova roka brodi po mojih laseh.

Zazri sem se mu v oči; dejal sem:

— Oče! Zakaj se tako trpičiš? Saj mi ni mar mesta. Saj ni treba, da bi šel k teti. Pri tebi bom ostal. Pomagal ti bom.

Se vedno je nepremično sedel, toda zdele se mi je, da se je še bolj zgrbil, da mu je glava zlezla še niže.

Sveča na mizi mu je svetila v obraz, ki se mi je zdel drugačen kakor preje. To ni bil več obraz človeka, ki je zjurjal stal na pragu svoje hiše, veder in pol zavesti pred ljudmi, jih božil, naj upajo in ne klonijo, naj verjamejo in naj se zaneso tudi v najbridekši uri, toda več poguma jim je vlival s svojim mitem kakor besedami. Zdaj se je to obraz spremenil, v meni je vzbujal nekaj, kar me je do dna vznemirjal.

V hiši je bil mir. Sestre so že spale. Mati se ni oglašila. Nič drugega ni bilo slišati, samo počasno kapljanje vode, ki je skoz deske na stropu kapljala v bližnjem očetu.

In ni slišal ničesar. Ko da je venomer razmišljal o eni in isti stvari. Vedno iste gube so bile na njegovem čelu, le da so postajale vedno globlje. Isti drget je krčil njegova usta, vendar vedno silnje. Toda teh gub in tega drgeta nisem še nikoli videl na njegovem obrazu. Vsako leto nas je nekaj mučilo, kar naprej smo bili v strahu; on nas je vedno od nečesa ali pred nemom branil; še hujše ure je bil doživel, — toda žalost ga nikoli ne popolnoma zajela ali vsaj dober in tih človek, ki ga pogosto vidimo v mestu, kako se sprehaba z ženo in majhnimi otroki. Govori nam po knjigi — tudi iz knjige — o nekih živalih, a mi mu potem po knjigi — a naskrivaj tudi iz knjige — prav tako tudi odgovarjam. Njegove zveri in ptice so vse nekam sive, negibne, brez dihu in brez glasu, prav take, kakršne so naslikane v naši šolski knjigl. Njegove številke so gole, tede in mrtev. Gore, reke in mesta, ki jih omenja, se ne razlikujejo drugo od drugega razen po imenu; kakor da niso nič drugega ko imena. Ure, ki jih prebijejo med nami, teko brez vsakega dogodka, mirne, a tudi dolge. Kljub temu imamo radi tega človeka, ker je nekaj blagega v njegovem obrazu in ker poznamo njegove otroke.

Najmanj se učimo hrvaščine. Profesorji za ta predmet se vedno menjajo. Tudi sedaj smo dobili enega, o katerem vemo, da ne bo dolgo ostal pri nas. Pravijo, da je doktor in da pojde na neko šolo, kjer se uče celo bradati ljudje. Stasit, močan človek je; krenjen in obnašanja je po drugačnega kakor naši učitelji. Zastonj je ljubezni in išče po čitanki kar je najlažjega. Prav za prav ne razume ne on nas, ne mi njega.

Lahko je s to trojico; zato je pa križ z glavnim, našim razrednikom, profesorjem latinščine.

Suh je in koščat. Mirnih in hladnih krenjen. Na suhljatem telesu in tankem vratu ima precej obilno glavo z izbočenimi ličnimi kostmi, usta, ki se krčevito krivijo med ščetinami brkov in brade, sove oči, ki so zaradi naočnikov še večje in še bolj okrogle, in crne, svaljkajoče se kodre nad ušesi.

(Dalej prihodnjih.)

Lahko je s to trojico; zato je pa križ z glavnim, našim razrednikom, profesorjem latinščine.

Suh je in koščat. Mirnih in hladnih krenjen. Na suhljatem telesu in tankem vratu ima precej obilno glavo z izbočenimi ličnimi kostmi, usta, ki se krčevito krivijo med ščetinami brkov in brade, sove oči, ki so zaradi naočnikov še večje in še bolj okrogle, in crne, svaljkajoče se kodre nad ušesi.

(Dalej prihodnjih.)

Francija za moderniziranje poljedelstva

Francija je naročila v Angliji pet tisoč traktorjev za moderniziranje svojega poljedelstva in zvišanje pridelkov. Stali jo bodo osem milijonov dolarjev.

Poslušajte

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGWS, 1360 kilocycles. Vor: George Marchan.

LITIJA.—Delavstvo predilnice prostovoljno pomaga na gradilišču nove tovarne.

TURČIJA S SVOJO VNANJO POLITIKO DOBRO BARANTA

V prošli vojni je Turčija jemala podkupnine od Anglike in Zed. držav in od Nemčije. Izjemala je oboje. Ob enem je pomagala Nemčiji, - ker je Rusiji zaprla Dardanele.

Ta Turčija je sedaj pod ameriškim varstvom, zato, da ne postane plen Rusije. Tako je odločil na State Department.

V Evropi gledajo na turškega komeleona z drugimi očmi. Tam vedno, kaj je Turčija bila med vnoj in kaj je sedaj.

“Soča”, glasilo goriških, beňeških in kanalskih Slovencev piše o njeni slednici:

Da bi mogli pravilno razumeti današnjo zunanjo politiko turških službenih krogov, moramo nujno pogledati vsaj površno razvoj zunanje politike zadnjih let.

Kot premaganka v prvi svetovni vojni, je Turčija ves čas vodila nekako politiko ravnotežja med raznimi velesilami. Seveda je drugo vprašanje, če je bila ta igra ravnotežja ravno posrečena in če je šla v korist turškega ljudstva. Notranja politika turških oblastnikov na vsak način ni šla v korist širokih ljudskih plasti, ker je tako zavala modernizacija samo pospešila močnejši in bolj organizirano izkoriscenje glavnega sloja prebivalstva, to je knežkega ljudstva. Agrarna reforma se n. pr. v Turčiji ni izvedla, industrijska razvoj je na ustvarila nov sloj izkoriscenega razreda, industrijskega proletarijata.

S svojimi sosedji Turčija ni bila vso povojna leta v prijateljskih odnosajih, temveč si je iskala zaveznikov daleč od svojih meja. Včasih je tudi sanjala, da bo postala vodeča država bližnjega Vzhoda, kjer je prebivalstvo večinoma muslimanskih vere, pa ji to ni uspelo. Izgleda, da je to vlogo prevzel na sebe Egipt. V močnejšo industrijsko razvoj je pa Turčija vse bolj in bolj postajala odvisna država mednarodnih monopolov in finančnih skupin. Pred zadnjim vojno je veliko besedo igrala v Turčiji prav Nemčija.

Zaradi tega vpliva tujega kapitala, nam je razumljivo tudi njen zadržanje v zadnjih vojnih. Hitlerjevi Nemčiji je na široko odprla svoja vrata in veliko pomagala s svojimi surovinami načinštvenemu vojnemu ustroju. Do Sovjetske zvezde je v tej vojni zavzela skozi v skozi sovražno stališče. Tako zvana “neutralnost” je bila pa taka, da je Turčija puščala skozi Dardanele celo nemške vojne ladje. Ko je pa Turčija uvidela, da bo Hitlerovo izgubil, je pričela zapuščati potapljajočo nacistično ladjo in obračati svoje poglede drugam, toda svojega sovražnega stališča do sosedov ni menjala, posebno ne do Sovjetske zvezde.

Se dolgo dobo po vojni je držala pod orojem preko milijon vojakov, zahrabnila izzivala incidente ob sovjetski meji, postavljala nekatere zahteve glede Dardanel, dokler se končno ni

domovini, kjer je število pisateljev daleč večje in kjer so tla za kulturni razmah bolj ugodna kot pa tu. Tu smo omejeni na malo skupino naših kulturnih delavcev, ki že leta in leta pozrtovalno pišejo in delujejo na kulturno-literarnem polju za relativno malo skupino ameriških Slovencev, ki še niso izgubili vsak smisel za višji in bolj plemeniti smisel življenja.

Od tukajšnjih naših pisateljev so zastopani v letosnjem koledarju Etbin Kristan z daljšim literarnim delom "Zatajena vest", Frank Cesen s satiro "Zasluzni mož", Anton Slabe s satiro "Bratovščina izvoljenih", Anton Shular s črtico "Na razstavi", Frank Puncer s črtico "Moja prva stavka", Anton Garden z znansveno razpravo "Na pragu atomske dobe", F. Zaitz, ki je koledar uredil, pa z udovnim člankom "Dve svetovni vojni, obe odeti z ideali — in kaj?"

Med pisatelji in pesniki iz Slovenije je potrebno posebno omeniti pesmi mladega pesnika-parizana Karel Destovnik-Kajuha, ki je padel v Osvobodilni vojni leta 1944. Med ostalimi pesniki so zastopani Oton Župančič, L. Krkar, Crtomir Sinkovec in drugi. Od bolj znanih slovenskih pisateljev pa Juš Kozak, Gaber, France Kosmač, Albin Čebular, Anton Ingolic. Poleg omenjenih so zastopani v prevedu tudi ruski in ameriški pisatelji.

Cela vrsta znanstvenih člankov in fotografiskih reproducij iz Slovenije, kakor tudi reproducij umetniških del slovenskih in drugih slikarjev, so le prispevki bogati vsebinski letosnjega koledarja.

Ne bi smelo biti zavedne slovenske družine, ki bi v svoji hiši ne imela ta pomemben "Družinski koledar". Mi ga z naše strani priporočamo. Stane \$1.50, kar je za tako lepo opremljeno in vsebinski bogato knjigo res neznavna vredna. Družinski koledar pride tudi v našem uredništvu.

Gospodarska ohromelost Trsta

Ce listaš po poročilih mednarodnih poročevalskih agencij ali po gospodarskih rubrikah velikih listov, ne najdeš danes v njih imena tržaške luke, pač pa pogosta naletiš na Trst med političnimi novicami. Na pozornico svetovnega tiska prihaja Trst še vedno samo zaradi svojih političnih vprašanj, kakor je n. pr. vprašanje imenovanja guvernerja. Za Evropo, za svet Trst kot gospodarska luka po dveh letih miru skoro ne obstoji.

Povsem drugačen je položaj drugih velikih evropskih luk, celo takšnih, ki so bile pred vojno težko prizadete. Hamburg n. pr., ki so ga angleške in ameriške bombe skoraj uničile, in Bremen se že omenjata kot tekmeca Rotterdamom in Antverpom. Pred začetkom vojne je bil Bremen vodilni luk na zapadu, po letos pa vse izpolnil program, ki ga je postavila poljska triletka (1.7 milijon ton letnega prometa). Gdanski je list za to, da je to za njene podanice preveč pohujljivo čisto ter koledarje zaplenila. In morda je koledar imel celo redčne platnice, križ božji!

Ko sem pred nekaj tedni po konsulskeh slovenskih naseljih nah razpečaval koledar, so mi somišljeniki rekli: "Proletarčec" je vajen borbe, pa naj bi ga zdaj unicil, kak kranjski kaplan in njegova nazadnjaška družba? Nikoli!

Listu v podporo (v tiskovni sklad) so prispevali Paul Kumer iz Breezy Hilla in dolar, in Jerry Okorn ter Chas. Vorina iz Edisona prvi dolar in pol in drugi dolar.

Ko sem pred nekaj tedni po konsulskeh slovenskih naseljih nah razpečaval koledar, so mi somišljeniki rekli: "Proletarčec" je vajen borbe, pa naj bi ga zdaj unicil, kak kranjski kaplan in njegova nazadnjaška družba?

Odbor Cankarjeve ustanove priredi družbeni večer v soboto 6. marca v sobi št 1 Slov. nar. doma na St. Clairju. Namen teme večera je, da se pridobi nekoliko finance v svrhu stroškov za odpošiljanje vezanih letnikov "Cankarjevega glasnika" v staro domovino, za katerega toliko povprašujejo in ob enem tudi za vezavo istih. V to svrhu apelira odbor na vse zavedne naše rojake, da posetijo ta večer in nam pomagajo gmočno, da nam bo mogoče ustreči željam čitalnicam v staro domovino.

J. Krebel.

slej sestojal predvsem iz Unrinih pošiljk, njegove ladje plovjejo na italijanskih progah in odhajojo v popravilo v italijanske ladjedelnice in njegova največja plovna družba prisostvuje se stanku "notranjih komisij" starih velikih sil eminentno nacionalega pomena: "Italie", "Tržaškega Lloyd" ter družb "Adriatica" in "Tirrenia" — v Rimu.

Kako nadomestiti izgubljeni čas, dohititi druga pristanišča ter preskrbeti kruhu za sto tisoč prebivalstva, to so vse vprašanja, ki čakajo rešitev na stvari guvernerja in začasnega vladnega sveta. In če se politično vprašanje imenovanja guvernerja in sestave začasne vlade še vedno ne bo rešilo, mar naj ti gospodarski problemi večno čakajo rešitev? — "P. D."

IZ KANSASA

Piše ANTON SHULAR

"Namesto da bi se 'potepal' po Chicagu se rajše vsedi in načini kaj za v list," se navadno obregnejo vame kadar se oglasim na domu Proletarčec. Ampak doma človek ložje "prime pero desno roko" — včasi kar tako iz dolgega časa, kot pa kadar pride z dežele v velemesto in pricakuje videti in doživeti kaj posebnega in zanimivega, ne da bi se pisal dopise.

Prvo kar sem zjutraj opazil, prišed v velemesto, da ima vsak drugi sivo liso na celu. Premljeval sem kaj naj bi

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

VATIKANSKA POLITIKA TESNO V ZVEZI S TRUMANOVIM IN OBRATNO

Pokojni predsednik Roosevelt je storil bržkone veliko napako, ker je v vojni proti osišču (takrat so bile Mussolinijeva, Hitlerjeva in Hirohitova vlada zelo "dobro" zastopane pri Sveti stolici) poslal tja za svojega poslanika industrijalnega magnata Taylorja, da bi tudi on kaj dosegel v prid naših naporov. Kajti vatikanska diplomacija je ena izmed najboljših treniranih in njena moč je v igranju na čusta ljudi, ki so verni toliko, da se boje pekla čim jem kaj spovednik, ali pa kako škofovsko pismo zagrozi, da bodo ob zakramente posebno ob poslednji uri, če se ne bodo ravnali po navodilih duhovščine.

F. D. Roosevelt je mislil s tistim poslanikom omamiti Vatikan predvsem z obljubami, da čimprej bo vojna končana, več denarja bo prihajalo v skrinjico Petrovega novčica. Tako se je zgodilo.

Rimsko-katoliška cerkev je sedaj finančno na boljšem kot se kdaj prej, vzleč temu da ni več Avstro-Ogrske, da ji Bavarska ne more več toliko dajati, da je Poljska obubožana, da Jugoslavija vsled ameriške politike tudi ne more sipati srebrnih novcev in še manj pa cekine bodisi katoliški ali kaki drugi cerkvi, vzleč temu je sedaj Vatikan finančno in politično tako močan. In rešil si je klerofašizem v Spaniji.

Ojačal si je z ogromno ameriško finančno-diplomatico-atomsko silo svoj položaj v Franciji. Enako — z denarjem, z diplomacijo, z "darili", vojnim iadnjami itd. se čuti klerikalna stranka v Italiji na trdnem. Saj je ves naš vladni aparat tam baš zato, da ji pomagamo iz nevarnosti poraza. Namreč v Italiji se pripravljajo na volitve. Komunistična-socialistična koalicija ima svojo skupno listo. De Gasperijska stranka svojo in zanaša se na pomoč vseh drugih skupin, v veri, da jim bo več za ogromne ameriške dajatve kot pa da bi se Italijo prepustilo preobratu.

V tej stiski italijanske reakcije bi Washington sam ne mogel zmagati brez zvezze z Vatikanom. Sicer se še ne ve, kako se bo ta bitka med dvema svetovoma zaključila, a dejstvo je, da za enkrat izgleda v Italiji, v Franciji in v ostalih zapadnih deželah reakciji v korist.

To, da se Trumanova administracija celo po zmagi nad fašizmom se vedno toliko oslanja na Vatikan — to namreč togoti v Italiji in drugod v Evropi in po ostalem svetu vse, ki so za spravo namesto za pripravljanje v tretjo svetovno vojno.

Papež Pij sicer zagotavlja, da je proti nji in moli za mir. Amerikani v Vatikanu se igrajo rajše s posvetnostmi kot pa da bi pripravljali ljudstva, ki jih ima njegova hierarhija v oblasti, v razumevanje socialne pravičnosti, miru in v odpravo izkorisčanja.

V Trstu izhaja list z imenom "Primorski dnevnik", ki ima veliko vrzoka, da se Slovenci

NAJBOLJŠA POMOČNIKA PRI UČENJU ANGLEŠINE IN SLOVENŠCINE STA ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK

Cena \$5.00

IN

ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO

Cena \$2.00

Avtor obeh knjig je DR. F. J. KERN

NAROČILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

pil oborožene silje ZDA z zvezo z gardo Vatikana?

Sicer pa so vzroki kaj preprosti. Ameriški bankirji, ki jim diši svetovno gospodstvo, je "najsvetješi". Pij XII. potreben kot pajek, ki prede svoje mreže v vseh deželah sveta in ki lahko da to pajevino na rapolago ameriškim monopolom.

Taki netili vojne, kakor John Foster Dulles, trdovratno trdijo v ZDA, da se je treba čimprej združiti z Vatikanom, da bi se z združenimi močmi uspešneje borili proti "boljševiški nevarnosti".

Finančni magnati so pripravljeni usiti obilen zlat dež v prostorni žep Pija XII., samo da bi

še z večjo vremensko mobiliziralo nedvost, lahkovosten in fana-

tizem svojih vernikov za borbo

proti demokraciji in napredku.

Osnovna naloga, ki jo je postavil dolar v osebi Myrona Taylorja zdaj pred papeža Pija XII., je sledenje: z vsemi sredstvi podpirati osvajalno politiko ameriških monopolov.

Vatikanski radio izliva vsak dan na naslov miroljubnih narodov pomije obrekovanj.

Katoliški listi — v Italiji "Osservatore Romano" in "Quotidiano", v Angliji "Catholic Herald", v Franciji pa "La Croix" — prizadevno pojo v skupnem zboru.

Crna vojska Pija XII. povsem odkrito poziva na vojno proti ZSSR. "Zakaj bi ne vrgli na Rusijo atomske bombe?" je izjavil fašist Circonell na predavanju, ki ga je priredila katoliška duhovščina v Kanadi.

Nemu sekundira bivši vojni kurat ameriške vojske Havley, ki je nastopil v septembri 1947 na kongresu "veteranov tujih vojn" v Clevelandu s sledečim vprašanjem:

"Kdaj bomo končno izkoristili atomske bombe, ki nam jo je pošložil bog v roke za izpostavitev miru?"

Sveda, iz višine papeškega prestola se že da komunizem obodi in celo prekleti. Vendar pa ne smemo pozabiti, da zdaj ne živimo v srednjem veku v časih Loyola in Torquemade. Ne smemo pozabiti, da duhovno ženjstvo, v katerem ječe milijoni preprostih katoličanov, ni večno.

DELAVSTVO V AMERIKI — ZAČETNA LETA

Prvi od serije člankov o zgodovini delavskega gibanja v tej deželi. Članki temeljijo na materialu prejetem v Delavskem departmantu Zed. držav.

Zgodovina ameriškega delavskega gibanja sega nazaj v kolonialne čase. Pred izjavo neodvisnosti leta 1776 in vzpostavitvijo Zed. držav ameriških leta 1789, so imela svoja podporna društva in Jednotne rokodelci, industrialni in domači delavci ter razni izurjeni delavci in obrtniki. Namen je bil zavarovati člane podpornih skupin pred finančnimi potežkočami v slučaju nesreče, bolezni ali smrti. Poslovale so podporne jednotne in društva na priljubno isti podlagi kot danes — na podlagi medsebojne samopomoči.

Ko so ameriške kolonije izvajale svojo neodvisnost od Anglije, se je povečala zahteva po ameriškem blagu. V času tega širjenja ameriškega trga je postal nakupovanje in prodajanje ameriškega blaga za izvoz specializirana funkcija "trgovskega kapitalista". Ta je skušal nakupiti za čim nižje cene in prvi so se temu postavili na robu organizirani delavci rokodelci in obrtniki, ki so jih uposlejivali. Moč kompeticije je seveda polagoma ločila delavce od delodajalnih obrtnikov — ti slednji so pričeli gledati kako bi producirali izdelke po nizki ceni — delavci so bili interesirani kako si bodo zagotovili plače vredne njihovega dela in izurjenja. Ko se je pričelo nižanje plače, so rokodelci kot čevljari, mizarji in tiskarji pričeli organizirati svoje unije v Philadelphia, New Yorku in Bostonu in sicer okrog leta 1791. Te unije so bile seveda lokalne in niso vključevali vseh članov enega ali drugega od teh poklicev v imenovanih predeljih.

Te ameriške unije so bile do gotove meje podporne, vendor so pogosto postavljale zahteve za višje plače, minimalne mize, krajske delovne ure, unijsko uposlejanje ali "zaprt delavnično", kar temu pravimo danes. V začetku 19-tega stoletja so bili delavski in delodajalni krogli priljubno dobro seznanjeni z načelom kolektivnega pogajanja. Bilo je tudi večkrat uveljavljeno v delavskih sporih. Prvi so stopili v medsebojne razgovore filadelfijski čevljari in njih delodajalci leta 1799. V nekako isti dobi se je prvici povabil unijski zastopnik, kateremu danes pravimo "poslovni zastopnik" unije. Ti prvi zastop-

niki so se "klatili" od tovarne, so "vohali" ee tvorčarji in drugi delodajalci izpolnjujejo unijske dogovore, v placi in drugace. Tudi stavke segajo približno v isto dobo — newyorski peki so postili delo, da izvojujejo svoje zahteve že leta 1791. A prvi avtentični "strajk" so vprvorili tiskarji v Philadelphia leta 1796. Tiskarska organizacija je svojim stavkujočim članom nudila podporo. Dobro desetletje kasneje, leta 1799 so v istem mestu zastavkali čevljariji iz simpatije do stavkujočih delodajalcev škornjev. Leta 1805 pa so čevljariji v New Yorku ustanovili stalni stavkovni sklad in že leta 1809 so ravno ti rokodelci, oziroma čevljarski delavci sodelovali v stavki, ki se lahko smatra za prvo "generalno stavko" v tej deželi — zastavkali so čevljarski delavci v vseki tiskarni ali delavnici, ki je hotela lomiti stavko.

S tem se je pa tudi začelo gibanje delodajalcev, da stavke zlomijo. Najemali so stavkokaze, da stro delavske unije in zatekali so se na sodišča, da bi ta proglašila delavske unije za nelegalne. Tozbe proti organiziranim delavcem so bazirale na neki star angleški postavi, ki je označevala kolektivne zahteve delavcev za zaroto proti javni blaginji. Teh tožb je bilo največ v letih 1806-1814. Kontroverza izvirajoča iz tega je držala skoraj vse stoletje. Tako se je borba med delavstvom in delodajalci ter sodišči vleka v nedogled in je po Napoleonovih vojskah nastopila kriza, je mnogo unij propadlo. Kljub temu so se po letu 1820 pričeli delavci spet močno organizirati po večjih mestih. Unije so rasle med klobučarji, tkalci, žebrijarji, mizarji, krojači in drugimi. To je bil početak organiziranja tovarniških delavcev.

(V naslednjem članku bo opisan kako je delavstvo pričelo posegati v politiko.)

Kadar se spomnite svojce v starem kraju, pošljite jim lanske in pa letošnji Ameriški družinski koledar! Stane letninski \$1.65, lanski \$1.50. Pošljite nam naslov in vstoč, drugo izvršimo mi.

Louis Adamčič je avtor mnogih knjig. Naročite si jih iz Proletarjeve knjigarnice.

Ignoranca je prekletstvo od Boga. Znanje je petrot, ki te pošte v nebesa. — Shakespeare

drugega, moral je razjahati. Konačna je množica pred njegovimi očmi raztrgalna na kose!

Stare kronike poročajo celo o primernih ljudožrストva.

Celo koplico lat je preživel celo v zadnjem stoletju — Rusija. Kljub izredno rodovitni zemlji Zemlja je bila v rokah veleposestnikov, ki se za zemljo niso brigali, temveč le tlačane izzimali. Zato je bil kmetijstvo zelo zaostalo. Ce ga je zadebla suša — je bila tu lakota.

Vendar nikar ne mislite, da so lakote že — zgodovina. V eni najbogatejših dolin sveta, v Indiji, ob Indusu in Gangesu, so lakote še vsakoletni gosti. Poplave, suše, viharji, živinske kuge, kobilice, oderuh — vse to se je spravilo nad indijskega kmeta ter mu pije kri. Hude lakote tepejo tudi kitajskega kmeta.

Zadnja največja lakota je divala v letih 1927 do 1929 od Kitajske in Koreje čez Indijo, Perzijo, Turčijo, vse do Belgijskega Konga in južni Afrike.

Moderna znanost je dala danes kmetijstvu take pripomocne, ki enkrat za vselej odstranjujejo nevarnost lakot. Dvignila je v prvi vrsti pridelek po hektarju s pomočjo umetnih gnojil, z izbiro semen, ustvarjanjem novih rastlinskih sort, ki so veliko odpornejše in roditvenejše, s pobijanjem najrazličnejših škodljivcev in bolezni.

Ce so v prejšnjih stoletjih predelali rodovitni kmetijstvi predelki komaj za lastno prehrano, danes lahko velik del pridelek na kmetijstvu kaže, da je v prvi vrsti pridelki po hektarju s pomočjo umetnih gnojil, z izbiro semen, ustvarjanjem novih rastlinskih sort, ki so veliko odpornejše in roditvenejše, s pobijanjem najrazličnejših škodljivcev in bolezni.

Za leto 1948 bo Družba izdala štiri redne knjige in sicer: 1. Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1948 z običajno vsebino. 2. Stanko Cajkar, Po vrtniti (Slovenske večernice 99), izvirna povest iz dobe po osvoboditvi. 3. Skozi trpljenje v lepše življenje, (Mohorjeva knjižnica 123) z opisom trdja življenja na otoku Pagu pred vojsko (Hinko Vilfan) in črticami iz okupacije (Jože Kralj). 4. Josip Strekelj, Vrtnarstvo, strokovno poučno delo. — Knjige so obsegale nad šestdeset pol osmerki in so izšle v nakladi 50.000.

Za leto 1949 bo izdala tri redne knjige in sicer: 1. Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1949 z običajno vsebino. 2. Slovenske večernice št 100 z izvirno povestjo. 3. Mohorjeva knjižnica 126 z izvirno povestjo. 4. Jože Klemencič, Sadjarstvo, strokovno poučno delo; doplačilna knjiga: Dr. Janžekovič, Od vere do vere. Sans.

Voranc, Stari grad (Slovenske večernice 98), izvirna povest in novela iz nemške okupacije. 3. F. S. Finžgar, Pod svobodnim soncem, II. del (Mohorjeva knjižnica 125). 4. Marjan Mušič, Obnova slovenske vasi, strokovno delo, opremljeno s številnimi kulturno-zgodovinskimi ilustracijami in podrobnnimi gradbenimi načrti za prihodnost; doplačilni: 1. Družinski molitvenik in 2. Katoliška katekizma. — Redne knjige so obsegale osemdeset pol osmerki in so izšle v nakladi 50.000.

Za leto 1947 je izdala štiri redne knjige, in sicer: 1. Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1947 z običajno vsebino. 2. Stanko Cajkar, Po vrtniti (Slovenske večernice 99), izvirna povest iz dobe po osvoboditvi. 3. Skozi trpljenje v lepše življenje, (Mohorjeva knjižnica 123) z opisom trdja življenja na otoku Pagu pred vojsko (Hinko Vilfan) in črticami iz okupacije (Jože Kralj). 4. Josip Strekelj, Vrtnarstvo, strokovno poučno delo; doplačilna knjiga: Dr. Janžekovič, Od vere do vere.

Gradnje v Sloveniji: Veliki žerjav (dvigalnik) prenaša na streho obdelovalnice težke tovore betonskih plošč, tako imenovane "čokolate".

Za leto 1948 bo izdala tri redne knjige in sicer: 1. Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1948 z običajno vsebino. 2. Slovenske večernice št 100 z izvirno povestjo. 3. Mohorjeva knjižnica 126 z izvirno povestjo. 4. Jože Klemencič, Sadjarstvo, strokovno poučno delo; doplačilna knjiga: Dr. Janžekovič, Od vere do vere.

Za leto 1949 bo izdala tri redne knjige in sicer: 1. Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1949 z običajno vsebino. 2. Slovenske večernice št 100 z izvirno povestjo. 3. Mohorjeva knjižnica 126 z izvirno povestjo. 4. Jože Klemencič, Sadjarstvo, strokovno poučno delo; doplačilna knjiga: Dr. Janžekovič, Od vere do vere.

Za leto 1945 je izdala tri redne knjige in sicer: 1. Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1945 z običajno vsebino. 2. Slovenske večernice št 100 z izvirno povestjo. 3. Mohorjeva knjižnica 126 z izvirno povestjo. 4. Jože Klemencič, Sadjarstvo, strokovno poučno delo; doplačilna knjiga: Dr. Janžekovič, Od vere do vere.

Za leto 1946 je izdala štiri redne ter dve doplačilni knjigi, in sicer redne: 1. Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1947 z običajno vsebino. 2. Lojze Remec, Opustošena brajda in Prežihov.

Založniško delo

družbe Sv. Mohor

Iz SANsovega urada

3424 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

Pismo iz Slovenije

27. jan. 1948.

Nedvomno vas bo, dragi rojaki v Ameriki, zanimalo, kako živimo v Sloveniji, kaj se dogaja pri nas. Stare vezi med domovino in vami ne morejo nikdar usahniti. Te vesti naj se ohranjajo in naj se utrijeujejo. K temu naj pripomorejo pisma iz Slovenije, ki naj posredujejo med vami in nami.

Te dni smo bili pod močnim vtiskom dogodka, ki je imel svoj odmev med vsemi jugoslovenskimi narodi. Praznovali smo namreč 70-letnico našega največjega živečega slovenskega pesnika Otona Župančiča. Vsi jugoslovenski listi, časopisi in revije so posvetili daljše članke in razprave pesniku svobode in napredku. Oton Župančič je več nego samo pesnik. V letih pred prvo svetovno vojno je že označil uporno misel jugoslovenskih narodov in slovenskega delovnega ljudstva, združitev Slovencev ter njihovo vstajenje. Med drugo svetovno vojno pa se je uvrstil med boritelje za osvobojenje izpod fašističnega jarja in je pisal vzpodbudne pesmi kot "Anton Pesnik". Njegova najznamenitejša pesem iz tega časa je "Veš, poet, svoj dolg?", ki je z neverjetno silo potegnila za seboj junaške borce in vse delovno ljudstvo. Z mladostnim ognjem napoveduje v zadnjini kritici pomlad in zmago nad fašizmom:

Se bo kdaj pomlad,
Se bo napočil zor,
Takrat volčji zbor
pojdje lovec klat:
Plani čez Savo, plavaj čez Dravo—
zob za zob in glavo za glavo!

Slovensko ljudstvo se je z globoko hvaležnostjo spomnilo svojega prvega pevca ter se mu oddolžilo z neštetimi izrazi iskrene pozornosti. Z vseh strani so prihajale čestitke, njemu na čast so bile nesete proslave. Do solz ginjen se je Oton Župančič zahvaljeval za te dokaze udane zvestobe. Ob tej priliki je bil deležen najvišjih odlikovanj. Tako ga je Prezidij Ljudske skupščine Federativne ljudske republike Jugoslavije odlikoval z redom Narodnega osvobojenja. Prezidij Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije je izdal Ukat o podelitev častnega naslova "Ljudski umetnik" Otonu Župančiču. V zbornični dvojni vseučilišča v Ljubljani je bil slavljenec zaradi svojih služb za slovensko kulturo promoviran za častnega doktorja slovenske univerze.

Oton Župančič je prikazal uodoč s lovenskimi izseljencema predvsem v svoji znameniti pesnici "Duma", ki bo večno živel med slovenskim ljudstvom kot najpopolnejši pesniški izraz njegovih življenjskih bolesti in prelesti.

Druga stvar, ki priteguje zanimanje vsega slovenskega delovnega ljudstva je zidava zadržnih domov. Kakor po vseh ostalih ljudskih republikah nove Jugoslavije, tako bodo tudi

Ko Vas ZAPEKA
naredi 'TRDOVRATNE
KOT MULO'

Ne jezite se na družino in prijatelje...
Vzemite raje Trinerjevo Grenko Vino!
(A) Zapeka bo naglo odlegla
(B) Dobili boste DODATNO zdravo pomoč Vitamina B-1.
Varno za vsakega člena družine.
— Rabi se čez 60 let.

TRINERJEVO
GREJKO VINO

OTON ŽUPANČIČ

Dne 23. januarja so se vrstile v Ljubljani k proslavitvi 70-letnice največjega sodobnega slovenskega pesnika Otona Župančiča velike svečanosti. Več o tem je poročano v pismu iz Slovenije, objavljeno v tej številki. Sledče je ena njegovih velikih pesničev — glas iz duše o Slovenicah, ki so se razkropili po svetu za kruhom, ker ga jim takratna njihova domovina doma ni mogla dati.

DUMA

(ODLOMOK)

*O rodni dom, o hiše očetove streha ti!
Siromaku si grad in popotnik v dalji uteha ti;
golob izpod tujega neba trepeče nazaj;
hrepnenje mu je pokazalo i pot i kraj:
kaj lastavka v južnem poletju strpeti ne more?
Na gnezdo spomin jo nese čez morje, čez gore.*

*Golobje nad hišo gorečo omamljeni krožijo...
moje misli nad rodino pusto osamljene tožijo...
Sis dan je prišel; razili smo se vrek in v šir,
kamor gnala je sila življenja in srca nemir;
ostale pod streho so lastavke v varnem zavetji —
med nas je usekal in nas razteplje po sveti...*

*Mladost je zdaj moja bujno glavo povesila,
a misel se tajna je v ptico podnebno vtelesila,
ni bila golob več, ki obletava požar,
zdaj je bila orel, ki so mu peroti vihar, oči so
mu bliski, hiteči v temino — daljino,
iskanje, našle so; ne doma, vse več: domovino...*

Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti.

*SVETA SI, ZEMLJA, IN BLAGOR MU, KOMUR PLODIJ; —
ALI POLJANE POZNAM — ČIGAVE SO V SONCU BLEŠČE?
PUSTIL SI PLUG IN MOTIKO, V ZEMLJO SE ZALEZEL,
STAREC, IN KRIŽ TI NA GROBU RJAVI IN POVEŠA SE;
SIN TOVJ ZARIL SE JE ŽIV POD ZEMLJO — V AMERIKI KOPLJE,
V ROVU ŠE ZARJA POLJAN MU MRAČNE MISLI OBSEVA,
SIN NJEGOV VEČ NE BO JIH POZNAL, NE SANJAL, NE NJIH.*

CUL SEM VDOVICE JOK:

"Moj Mate, jo, moj Mate!"

PEL JE VELIKI ZVON —

"Moj Mate, jo, moj Mate!"

*HAMBURK, HAMBURK! KLICE JI ZVON...
TAM JI V SMRT OMAHNIL JE SIN,
SOLZE NOBENE BİLO NI ZA NJIM,
ZNAMEÑA NI ZA GROB NJEGOV.*

*HAMBURK — MISEL JI BLODI OKROG,
PA NE VE, KAM NAJ PALETI, KJE SE
NAJ NA GROB SPUSTI,
DA POTOČI NANJ SOLZO.*

DA SEM TAKRAT BIL BOG.

*— "Moj Mate, jo, moj Mate!"
VZKLIKNIL BIL V GROB BI NJEGOV:
"Moj Mate, VSTANI, Mate!"*

*HAMBURK, HAMBURK! — VELIKI ZVON
POJE JI, BJEJE,
TOŽI, VPIJE,
PADA TRDO NA NJENO GLAVO.*

*HAMBURK, HAMBURK! — PADA ČRNA,
MEŠA SE, VJEJE,
VSE OTIJE
V SOVO MOTNJAVO, ZEMLJO IN NEBO.*

DA SI TAKRAT BIL BOG.

*— "Moj Mate, jo, moj Mate!"
VZKLIKNIL BIL V GROB BI NJEGOV:
"Moj Mate, VSTANI, Mate!"*

*PA SO RAMENA IN PLEČA KOT SKALE,
TILNIK — NALOŽI MU BREME NASILNIK —
NOSIL GA BO IN NE BO SE KRIVIL;
PA SO SRECA TIHA IN MOČNA —
NJIHOV PONOS JE BREZ BESED;
PA SO MOŽJE —
KOT DA SE NISO RODILI IZ MATERE,
KOT DA GORAM SE Iz BOKOV IZVILI SO:
MORAO V SVET, IN TUJINA SE DIČI*
Z DELI NJIHOVIH ROK;
TAMKAJ V AMERIKI, TAMKAJ V VESTFALIJI
SO NAM IZGINILI — VEČ NE DOSEŽE JIH
NAŠE OKO...*

*KJE DOMOVINA, SI? ALI NA POLJIH TEH?
SE POD TRIGLAVOM, OKROG KARAVANK?
ALI PO PLAVŽIH SI, ALI PO RUDNIKIH?
TU? PREKO MORJA? IN NI TI MEJA?*

*TELUTIM TE, ČUTIM TE. SANJA POETORA
LETALA DOLGO JE LET NAD TEBOJ,
GLEDALA, SŁUŠALA, PLAKALA, UPALA,
IZPRAŠEVALA ZA TVOJO SKRIVNOST.*

*SKOLJKA NA MORSKEM SE DNU RAZBOLELA JE,
V BISER JE STISNILA SVOJO VSO BOL —
SRCE POETA — KAJ V TEBI SE ZBRALO JE?
SRCE POETA — OD NJE SI BOLNO.*

(SANS—Chicago.)

področju. Sedanje naklade listov znatno presegajo predvojne, tako da je v novi Jugoslaviji prisobila na važnosti posredovalna vloga tiska glede na poučevanje ter obveščanje ljudskih množic.

V skladu s tem se je dvignilo tudi zanimanje ljudstva za čitavo. Ta pojavi se odraža v razmahu ljudskih knjižnic in čitalnic Slovenije. Danes deluje tukaj 1094 knjižnic. Čitalnic, ki so lokirane do knjižnic, je 25, domov kulture, kjer je osredotočeno vse prosvetno življenje, pa 350. Z zidav zadržnih domov, do te številke še znatno zvišane. To novo življenje vlivata vse strokovnih

mu slovenskemu delovnemu ljudstvu mnogo poleta in vera v zagotovljeno lepše življenje. Vesstranski uspehi nas častno postavljajo ob stran ostalih ljudskih republik. SANS.

Italijo "podkupujemo"
V namenu, da rešimo Italijo pred "komunizmom", ji je dala Trumanova administracija v obliki posojil, relifa, daril in raznih drugih podpor v vrednosti nad eno milijardo dolarjev.

Listnica uredništva
C. M., St. Louis, Mo. — Bo priobčeno v prihodnji številki.

Eisenhower o vojni sili Zed. držav in o možnosti nove vojne

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Ako je Grčija res tako bedna čemu leži v skladničih cele zaloge raznega živeža ne da bi skozi brigal zanje? Ali pa je vlad tako malomarna, da ji je vse eno ako se ljudstvu godi slab. Skoro gotovo bo resnica slednje. Če ne bi bilo tam Američanov, bi bilo še slabše. Sicer pa, kaj boljšega naj se od rojalistov in njihove fašistične vlade pričakuje?

Zed. države torej že kontroliраjo pretežni del sveta — pred vsem ves ameriški kontinent, skoro vsa morja, velik del Evrope, so sedaj najjača sila v Sredozemlju, imajo bojno mornarico kakrsne svet doslej še ni videl, imamo pod orozjem nad poldrug milijon mož skoro vsa Azijo je pod anglo-ameriško kontrolo, razen v kolikor jo je pod sovjetskim vplivom, postali smo sila na Balkanu, v Perziji, v Saudi Arabiji, v Italiji itd.

Michael Kumer pravi v Prosveti, da ker je Wallaceova "treja" stranka brez podpore unija, bo to stranka le na papirju. Ugotavlja, da je liberalna stranka v New Yorku proti nji in velik del newyorške delavske stranke (Labor party) je tudi ne podpira. Pridobil si je ni S. P. S. demokratske federacije.

Naša politika je torej vojna za ohranitev kapitalizma — predvsem seveda ameriškega kapitalizma in vsakega drugega, ki ga je mogoče varovati.

To je vzrok, čemu je angleška vlada snedia obljubo nemškim social-demokratom, da bo v svoji okupacijski coni nemške obrazte socializirala. V Washingtonu so rekli, "ne še — saj pet let se naj s tem odloži." In v tem času pa se bo — tako upajo — kapitalizem znova utrdil ne le v Nemčiji temveč posebno v Angliji, v Franciji in v Italiji.

Ljudi, ki bi v Washingtonu iskreno delovali za mir, bi tam sedaj težko našeli.

KOMENTARJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

UNRRA. V njemu je bilo 18.000 parov čevljiv, 20 ton sladkorja, 500 ton konserviranega mleka, 1150 ton volne, 1.300 zaboljiv sadnega soka in 250 zaboljiv sira. To je že precejšen "šac". In ni prvi, ki so ga našli. V nekaterih je bilo že vse pokvarjeno.

Klub št. 118 JSZ za obrambo našega tiska

* Strabane, Pa. — Clani gori omenjenega kluba smo razmotrivali na svoji nedavni seji o tožbi Rev. Gabrovška proti Proletarcu, Prosveti in Enakopravnosti za vstop \$1,200,000 in to zaradi priobčanja poročil o njegovem delovanju pred vojno v Zadružni zvezi v Sloveniji.

Nam ta zadeva ni znana razen kar citamo o njih v listih. Smo pa prepričani, da ni tožba samo proti omenjenim trem listim radi objavljenih člankov temveč je atentat na vso predno slovensko javnost.

Zato jo bomo mi, ki smo v njej na napredek velikih delal in prispevali, branili moralno in gmočno pred vsemi, ki misljijo da nas ni več.

Za klub št. 118 JSZ, John Terčelj, organizator; Frances Bartel, tajnica.

Zbor poljskih škofov

Ko se je poljski kardinal Hlond vrnil iz Rima, je sklical vseh 40 poljskih škofov in nadškofov v svrhu, da si določijo takstiko v svojih odnosih na pram vladi, ker je uvelia civilno poroko in dovolila razporoko. Za Trumana dela veliko uradnikov

Za pomočnike in služabnike vseh vrst je dodeljenih predsednik Trummanu v Beli hiši okrog 500 uradnikov, oficirjev, strežarjev, en brivec, zdravnik itd. Poleg teh so za njegovo varnost vedno na straži detektivi FBI.

PO SPANJU pod električno odeljo ali pogrinjalom se boste vsako jutro zbudili osveženi. Tu ni nobenih težkih odelj, ki bi vas utrudile... ne zbujanja za dodajanje ali odjemanje pogrinjal. Smuknili boste in zaspali pod prijetno lahko gorko odeljo, ki vam ohrani udobnost ne glede na spremembu temperature.

Odpočili se boste kakor hitro se vležete v prijetno ogreto postelj... tresenje med mrzlimi rjuhami bo stvar preteklosti. In tako boste ostali spočiti skozi vso noč pod prijetno gorkot kot perje lahko električno odeljo. Enostavno naravnate

General Electric Automatic Blanket—High quality fabric in soft pastel shades of rose, blue, green or cedar, double bed size, \$39.85.*

*Including Federal Excise Tax.

Westinghouse Electric Comforter—Choice of rose, blue and green quilted satin comforter with non-slip back, removable warming sheet, double bed size, \$49.85.*

Commonwealth Edison Company

Don't Scold France for Juggling Franc; It Is Nothing New in History

Kings, Bankers and Governments Have Frequently Played Profitable Tricks with Their Nation's Money; A Few Examples

France reduces the "value" of its money—the franc. As a result, Americans can buy \$1 French products which cost \$2 before. France expects this to boost its exports to the United States and other countries. This is only the latest chapter in an old, old story.

For centuries, kings, governments and bankers have been playing tricks with money, to take advantage of the people of their own countries and other lands.

At first, kings manufactured all the money, and chopped off the head of anyone else who tried it. When a king needed more money, it was easy for him to "debase the currency," by such methods as making coins smaller so gold and silver would "go further."

Ancient "goldsmiths" got in the game. People brought their gold to them for safe-keeping. The goldsmiths gave the depositors "certificates" for their gold, and these certificates circulated as money.

The goldsmiths got to issuing more certificates than they had gold. Thus they "made money" out of nothing. This "depreciation of the currency" was profitable, but was overdone and led to scandals.

In more subtle and legal ways, bankers, the successors to the old goldsmiths, make money out of nothing. Former Congressman Jerry Voorhis of California has written a very interesting book showing how it's done.

Since kings lost their money-making power to bankers, the latter have always bitterly opposed the idea of governments getting back in the game.

Rich and powerful Uncle Sam could print his name on the back of old envelopes, and they would be accepted as good money anywhere in the world. Everyone would know that, back of the money, stood the good faith of our government and all the vast resources of the American people.

Only once, however, did Uncle Sam defy the bankers. That was during the Civil War, when Abraham Lincoln was in desperate need of money to save the Union.

The government then printed \$450 million of "greenbacks." They circulated down through the years at par with gold.

When it became necessary to print more "greenbacks," the bankers put over a smooth trick. They had Congress insert an "exception clause," providing that these greenbacks could not be used to pay customs duties or interest on the public debt.

If a merchant imported goods, he had to go to the bankers to get gold to pay the tariff charges. When Uncle Sam had to meet interest on the public debt, he, too, had to go to the bankers for gold.

It was a highly profitable game for the bankers. "Exception clause" greenbacks slipped to a fraction of their face value. Ever since then bankers have pointed to this as a "horrible example" of "government printing press money." They don't mention the "exception clause" they slipped in when the nation's life was in peril.

What will be the final result of Frances experiment? Frankly, no one knows. We must wait and see. This we do know: Stabilized currencies the world over would be good for all the people. If another war doesn't interfere, we may reach that goal.—Labor, Washington, D. C.

To 'Smoke Out' Hidden Dollars Of Europeans

Bankers Protest That Would Not Be "Respect for Private Property"

Some members of Congress have been suggesting that, before Uncle Sam gives billions to Europe under the "Marshall Plan," it would be a good idea to find out how many American dollars wealthy Europeans have hidden away in the United States.

When that suggestion was first made to Secretary of the Treasury John W. Snyder, he showed no enthusiasm for it. Recently, however, he told the Senate Foreign Relations Committee that, about three months from now, the government will take a "census" to find out what foreigners have dollars hidden here, and how many of them.

The three months' delay, Snyder said, will give the Europeans time to turn over their dollars to the governments of their countries, in exchange for their own kinds of money.

If that is done, European governments can use those dollars, instead of asking so many from Uncle Sam.

Snyder estimated that British citizens, alone, have \$2.3 billion in this country. Holdings of wealthy Frenchmen, Turks and other Europeans brought this total figure up to \$4.3 billion, even before the census locates hidden hoards.

Most of the money is "cached away" in American banks and "brokerage houses." Some of it is there under the names of the real owners, but, Snyder disclosed, a great deal is disguised as "Swiss accounts."

Up to Old Tricks

Swiss banks have long made a specialty of acting as "fences" for the wealth and secret deals of international financiers, including the ones who helped put the Nazis in power in Germany.

Snyder, who was a banker himself before he became a government official, showed a good deal

of sympathy for the attitude of the American bankers.

They, he told the Senate committee, are against forcing the European owners to disclose their hoards of American dollars on the ground that would violate "respect for private property."

Something to Remember

The wealthy British, French and other Europeans would have no private property to "respect" if the American people had not spent their lives, limbs and countless billions of dollars to help win the war.

Both during and since the war, many of these same Europeans have greatly increased their dollar hoards by speculating in American stocks, grain and other "commodities," thus helping to push up the cost of living.

Now that they are being "smoked out" by protests in Congress, they may have to turn over at least some of their dollars to help their own countries.—Labor.

Taft-Hartley In Greece

The reactionary government of Greece has its own tough version of Taft-Hartley legislation. The reactionary rulers of Greece, who were among the first post-war recipients of aid from this country, have taken action outlawing strikes and providing the death penalty for strike leaders. The wave of protest called for by the CIO News on the anti-labor law in Greece must be forthcoming.—Minnesota Labor, CIO.

War Costly

During the war, Uncle Sam spent \$13 billion to build merchant ships.

Now the Maritime Commission has sold 1,750 of them, or nearly half,

for a total of \$1.7 billion.

These ships were "the better half," and the others will bring comparatively little. Uncle Sam will lose at least \$10 billion of the \$13 billion the ships cost him.

That one war cost amounts to about \$70 for every man, woman and child in the United States, or \$280 for a family of four.

PROLETAREC

THE MARCH OF LABOR

The Last Word

By DUFFY

It takes a lot of moral courage to heat the beat of other drums than those which mark the tempo of our every day life.

Most of us kick and complain and do nothing about the things which irk us but the heretics, those who are out of step somehow managed to do the things we want done.

Those men who framed our declaration of independence were out of step—out of step with King George of Britain and a lot of his henchmen in this country—but they did something about it.

The fellow who first dared to perfect a bathtub ran so counter to public opinion that laws were passed against bathtubs and it became so bad that you had to have a doctor's permission to take a bath.

The president who had bathtubs installed in the white house, at his wife's insistence, had one heck of a time explaining and came near getting congress so mad that they were preparing to order him impeached.

When shortly after the civil war some crackpot said he thought he could transmit a voice by wire which he called a telephone, he was so derided and laughed at that he almost gave up in disgust. The idea of transmitting a voice by wire sounded so ridiculous that it was rank anti-God to even think of such a thing.

But Alexander Graham Bell carried on and fortunately for America and the world that he did.

The story is almost commonplace today about all of our modern inventions.

To fly like a bird in the air in a machine heavier than air was counter to God's law of Gravity. It couldn't be done and it shouldn't be done. That was the idea of the vast multitude.

Risk the lives of the people in a carriage on rails traveling at the tremendous speed of 15 miles an hour? Why the man who conceived that devil's contraption of a railroad must be insane. Who would ride in such a vehicle?

Even Charles Duryea, when he had his horseless carriage almost perfect, was denied the use of streets to try out his buggy run with a motor, and that wasn't back in the dark ages, either, that was only about 50 years ago.

And so the world moves on—to new things, pocket radios, television in color, sending pictures thousands of miles by telephone wires, radio and the countless other things which we consider as necessities today.

All of them took someone out of step to perfect, men, women who didn't believe that the world ought to stand still and who were on the constant search for a new way to lighten toil and labor and to lift the burden off mankind.

It's not comfortable being a heretic, but it's interesting.

REFLECTIONS

By RAYMOND S. HOFSES

The hope and prayers for peace—the great need for world peace—were never more dramatically exemplified than in Truman's budget to Congress recently.

Consider this statement of the President:

"In the fiscal year 1949 (beginning July 1, 1948) 79 per cent of our expenditures directly reflects the costs of war, effects of war, and our efforts to prevent a future war."

If only the world would realize how much these excessive billions could go toward relieving suffering, clothing and housing, education and research for the welfare of man—how much better off all of us would be!

What a pity that man—made in the image of God—acts more inhuman than even the devil himself in his relationships with his fellow man.

to enjoy to the full the fruits of their own industry.

They remind you of the artificial scarcities that forced you to surrender price controls a year or so ago. And they intimidate you with the old war song, "We did it before and we can do it again."

And up to now the American people have surrendered. They have voted approval of the game entrenched owners want to play.

They have asked for nothing more than relief from evils and rejected the task of ending the evils themselves. The lies of the owners have made the people afraid.

The answer to the first is obvious but the answer to the second should be pointed out.

Coal miners, during the latter part of the year, when production really began to mount, were working fewer hours at the face than at any time in our history. This is proof, if ever proof were needed, that fewer hours lessened accidents, kept the men in better condition for their tasks, and produced more than under the grind of more hours and increasing fatigue at the close of the day.

The cabby roared triumphantly, "It's me!"

Returning to London, the Englishman tried the riddle at his club: "It's not my brother or my sister. Who is it?"

The Englishman deliberated and then admitted, "I give up. Who is it?"

They tell you that you can't ration, they tell you. And then, with brazen arrogance, the voices of the profiteers' spokesmen tell you why: If you try it they will close their factories and their packinghouses. They will make everything scarce and starve you into submission unless the millions who work permit the few who own to play their lecherous game.

They tell you that workers will sacrifice freedom if they plan together to produce abundance and

His fellow members pondered and then gave up. It was his turn to triumph. Joyfully he shouted the answer: "It's a cab driver in New York City!"

What Is Illegal?

The morals of capitalism were revealed recently by a story concerning congressional investigation of a "steel operator," one of whose several names is Albert Bennett-Fey.

Mr. Fey is charged with dealing in gray market steel. That means that he bought steel for resale and then charged a higher price than he paid. A local touch is given his operations by the discovery that he was negotiating for the purchase of the big addition to the Birdsboro Steel plant that was erected during the war and paid for with the people's tax and bond dollars.

But why all this fuss about Mr. Bennett-Fey? Isn't it legal to buy cheap and sell dear? Is a business man supposed to operate for the public's welfare?

Well, if the gentleman goes to jail, which is doubtful, it will not be because he put a squeeze upon the general public. For that was legal.

What interests those who want to halt his activities is whether, after receiving his rake-off, he divided up with Uncle Sam.

Rep. Macy, a New York Republican, now threatens to ask for Mr. Bennett-Fey's income tax returns. If he didn't pay the tax collector he may be retired from circulation. But nobody can do anything to him for playing the steel racket.

There is a reason why black marketeering is legal and tax evasion illegal. It is because the working people who are the victims of inflated prices continue to tolerate and approve of the capitalist private-profit system and to reject the Socialist objective of production and distribution for the general welfare.

Tax evasion is an attack upon the capitalist economy. Therefore that is a crime. Price fixing is an attack upon ordinary citizens, and it is quite in line with the morals of private profit.

That is what the people have been voting for. So that is what they get.—Reading Labor Advocate.

Let's Show Hearst!

The Hearst chain of newspapers created quite a sensation a few weeks back with a full-page spread under a banner headline: "America's Tragedy—The Female Bar Fly." Prominently displayed was a picture showing the front of a bar with three women, skirts hoisted to their knees, and a man, each with one foot on the brass rail. The identity of these people was not divulged by the picture, as it showed them only from the waist down. The caption for this picture read: "Throughout the nation, this scene is being reenacted on a scale increasing at a rate that has brought a rising tide of demand for a law to end promiscuous drinking by women."

The text of this entire page was such that it seemed to have been lifted in its entirety from some Dry organization's sheet. It was prohibition propaganda pure and simple and with its picture of the "women bar-flies," could have been mighty damaging propaganda.

Fortunately, the picture has since been exposed by Time magazine as a fake. "With three women in tow," says the January 19 issue of Time, "a Hearst reporter and photographer strolled into a deserted Los Angeles bar. They moved the bar stools (required by California law) to one side, and the photographers shot a waist-to-toe picture of the reporter and women, standing with their feet planted on the rail. A picture suspiciously like their faked shot turned up a full-page layout that replaced the editorial page of most of the Hearst papers...."

The Time story then goes on to reveal that the whole thing was cooked up by the Los Angeles Examiner upon orders from Hearst, and dished out to the entire Hearst newspaper chain, with the result that "prompted by Hearsts, prominent citizens gave out statements swatting the barflies. Pastors preached in favor of the campaign, and judges anxious to get their pictures in the paper took it for a text in lecturing defendants. As a moral crusade, it was taking its place alongside such other newsless Hearst favorites as anti-vivisection, anti-cockfighting and the whipping post for wife-beaters.—The Brewery Worker.

We See By the Papers . . .

Those lazy workers: Production of steel in the United States last year, according to the American Iron and Steel Institute, amounted to almost 85 million tons. This established a new record for peacetime operations, and marked a jump from 66 million tons in 1946.

To achieve the record, steel mills operated at 92.2 per cent of capacity, the first time they have ever averaged over 90 per cent in a peacetime year.

According to those NAM ads, such production should bring prices down. Actually, steel prices are higher than ever. So are steel profits.

Not long ago Congress had an opportunity to do something for the needy people of Europe, but the big-hearted boys dropped it like an overheated bun.

Rep. Wadsworth (R) of New York suggested the members give up their \$220,000 travel allowance for attending the recent special session, and tack it on as a "token sacrifice" to a foreign aid appropriation. Party lines vanished when the question came to a vote. According to one reporter, "the 'No's' could be heard all the way to the cashier's window."

Senate investigators admitted Jan. 19 that the Treasury has no chance of taxing the more than \$117,000,000 profits made from Arabian oil by two "foreign" corporations owned by the Texas Co. and Standard Oil of California.

And so far no Republican Congressman has asked the companies to pay up voluntarily.

Apparently the Palestine underground would like to put some high-up Britishers under ground also.

Price control is "fundamentally also."